

ADEVĂRUL

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — 4 cor.	Pentru străinătate:
Pe $\frac{1}{2}$ de an — — — 2 "	Pe un an — — — 6 cor.
Pe $\frac{1}{4}$ de an — — — 1 "	Pentru America:
Un număr 8 fileri.	Pe un an — — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT
DIN UNGARIA

APARE ÎN FIECARE DUMINECA

Până când?

In țara întreagă comisiile de asentare au năvălit ca lăcustele și pretutindeni culeg floarea tinereței. Flăcăi sănătoși și plini de vigoare, setoși după viață și fericire sunt înăștați de militarism, de acel balaur al vremilor noastre, care mereu mistue și niciodată nu se satuță. Zadarnic plâng părinții și neamurile după ei, degeaba oftează de durere acei cari i-au iubit, căci nu-i scăpare; ceata mîndră de feciori vor fi nevoiți, la urmă, să părăsească satul și vatram părintească, să între în robia cazarmelor, să sufere foame și frig, să rabde ocara și sudalmele atotputernicilor și să învețe urgîsita meserie: de-a omori oameni, de-a omori pe frații lor, pe acei de-o soartă cu ei și cari nu le-au făcut nici un rău pe lumea asta. Acasă vor rămânea fără mâna de ajutor bătrâni, fără sprijin neîrstnicii, vor suferi lipsuri și foame, căci cel sănătos și vrednic de muncă va fi dus departe, — va fi la miliție...

Asta se face acum acolo, unde comisiile de asentare, încearcă tinerii abia ieșî în viață.

Iar de altă parte, în Sfatul țării, acolo unde se croiesc legile și se cumpănesc poverile poporului, tot acum se aduc noi legi, prin cari se spune, că cheltuelile militare ale anului viitor vor fi mai mari, numărul recruiților va crește și timpul de serviciu la miliție se va lungi. Si acum gema țara sub greutatea mare a poverilor militare, birurile și acum abia le mai poartă poporul și cu toate astea povara crește neîncetat. Partea cea mai mare a filor poporului și până acum era băgată în jugul militarist, toți cei sănătoși și până acum nu scăpuau, dar în viitor vor fi culeși mai cu nealesul și mai cu nemiluita. Si până acum trebuie să servească fiecare soldat până la vîrstă de 32 ani, dar în viitor serviciul acesta se va lungi cu un deceniu întreg. Până la 42 de ani fiecine va fi nevoie să părăsească casă și familie, să apuce arma și se iese la manevre. Nepoți mari vor avea aceia, cari în viitor vor trebui să mai asculte comanda militarească.

Si pentruece toate astea? Pentruece atâtă durere, atîtea suferință și atîtea greutăți? Pentruece?

Pentru că așa e cere interesul clasei stăpînoare. Armata nu e decit numai pentru apărarea acestei clase. O apără de dușmanii din afară și o apără împotriva dușmanilor din lăuntru. Poporul, cel sărac și obijduit, el n'are nimic de pierdut și nimic de cucerit cu arma. Ba chiar ce e mai mult, tocmai împotriva aceluiași popor, din mijlocul căruia sunt aleși soldații și care prin sudoarea muncei sale cîștigă cele trebuincioase militarismului, tocmai împotriva acestui popor e folosită armata mai adeseori.

Dar până când vor fi aceste suferință? Până cînd va strivi militarismul floarea tinereței? Până când va pune el greutăți de nesuportat

pe spatele poporului? Oare nu va veni odată timpul, cînd toate astea vor pieri, cînd militarismul criminal se va dărîma de stînca puternică a împotrivirii poporului *luptător* și conștient?

Ba da, va veni. Însă asta nu se va face în lumea ticăloasă de azi, când popoarele trăiesc în vrăjmășie și cînd omenirea e împărțită în două tabere mari: în asupriți și asupritori. Da, va pieri militarismul, popoarele vor trăi în bună înțelegere și nu va mai fi deosebire între om și om, dar asta se va face numai în viitorarea *lume socialistă*.

Să luptăm, dar, pentru venirea ei!

CRONICA

IN ȚARA.

Lupta pentru dreptul de vot. Cind s'a făcut noua lege electorală, ziceau guvernări că ei dau drept de vot la vreo 200 milii de muncitori. Numărul acesta e neînsemnat față de marea multime a muncitorilor din țară. Dar acum se dovedește că și acestea 200 milii de voturi muncitorești sunt numai pe hîrne, căci ținta guvernului e de-a micșora cît se poate mai mult numărul acesta.

După noua lege vor avea drept de vot și acei cetăteni trecuți de 30 ani, cari înaintea unei comisiile examinătoare vor dovedi că știn scrie și citi. Prezentarea la examenele astea s'a început deja și nu peste mult se vor începe și examinările. Cei cari vor trebui să se supue examenului, în cea mai mare parte sunt muncitori, cari în zilele de lucru trebuie să muncească, spre a-și cîștiga pînea de toate zilele. Foarte puțini vor fi dintre muncitorii, cari în zi de lucru vor părăsi munca, spre a merge la examen. De aceia ar trebui ca examenele astea să se facă în zi de Dumineacă și în zile de lucru seara. Așa ar putea merge la examen fiecare muncitor. Însă tocmai asta nu o voesc stăpînitorii. De aceia în mai multe orașe din țară examenele au fost puse în zile de lucru, ca muncitorii să nu se poată prezinta și astfel nu vor putea fi alegători.

Noi însă trebuie să ne folosim de toate mijloacele, să jertfim cît putem spre a pune mîna într'adevăr pe acel puțin drept ce nîl asigură legea.

Din Petroșeni vine știrea că solgăbirăul de acolo a stabilit ca dela 1 Mai să se facă examinările. Luni foarte mulți băieși s-au prezintat la examen, dar solgăbirăul le-a spus să meargă la casa comunală. S'au dus oamenii acolo și au tot așteptat până la 12 ore, cînd Hacher Márton, judele comunal, voind să se scape de ei, a ieșit și le-a spus să plece, călor societatea le va scoate dreptul de vot. Tot acest domn a batjocorit și pe tovarășii cari s-au prezintat cu cartea dela miliție, zicindu-le că au furat-o.

Dar tovarășii din Petroșeni să nu rabde purtarea asta neomenească. Ei să-si caute dreptul, căci lor legea le dă drept și nu societatea!

Desbaterea budgetului în Cameră. Cît timp deoparte delegațiile se intrunesc și dezbat afacerile comune ale monarhiei austro-ungare, de altă parte Dieta noastră încă ține sedințe și discută proiectul de budget al țării,

Redacția și Administrația:

BUDAPESTA, VIII., CONTI-UTCA 4.

Aci sunt să trimite tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aici să primesc anunțuri cu prețuri moderate.

pe anul 1914/15. Opoziția nu ia parte la sedințe și astfel partidul muncei duce lumea albă. Nimeni nu-i conturbă pe guvernamentali, sunt numai ei de ei. Se înțeleg de minune și primesc tot ce li-se cere.

Sedințele delegațiilor. Mercurea treută s'a intrunit delegațiile în Budapest. Tot în ziua asta moștenitorul de tron, Ferdinand, în numele regelui a citit mesajul regal, care spune că „cerințele armatei se mișcă în cadrele *obicinuite*“, dar totuși „*a fost nevoie a se lua un împrumut mai mare*“. Așadar cheltuelile armatei în viitor vor fi tot cele demult, însă pentru acoperirea lor încătre trebuesc luate împrumuturi peste împrumuturi. Mesajul regal voiește să măngăie locitorii monarhiei, spunând că cheltuelile vor fi tot cele „*obicinuite*“, dar, halal de aşaceva, cînd în fiecare an de obicei se pun noi poveri pe spinarea poporului pentru plătirea nebuniei militare.

Joi și-au ținut expozeul (vorbirea) ministrul de externe Berchtold, și cel de răsboi Krobatin. Ministrul de externe spune că ne aflăm în prietenie cu toate țările din jur, însă totuși trebuie să ne înarmăm, să *ținem pas cu puterile ce ne împresoră*. Din vorbele astea reiasă că starea externă a monarhiei e nesigură, azi par că vedem puțină liniște în jur, dar ziua de mîne poate aduce întorsături uimitoare. De aceia cei cari conduc trebile externe ale monarhiei mereu fac apel la simțul de jertfă al cetătenilor.

Krobatin, ministrul de răsboi spune că pentru desvoltarea puterii armate e lipsă de noi înarmări. Lipsa aceasta e „*arzătoare*“ și acum ni se cer 426 milioane de coroane pentru anul viitor. Din acestea substrăgindu-se venitele ministeriilor comune, rămâne suma de cam 370 milioane. Din asta se vine pe Ungaria cam 135 milioane.

An de an se încarcă tot mai grele poveri pe spinarea poporului. Ministrul recunoaște că sunt mari cheltuelile, însă tot nu se sfîrșește a cere plătirea lor. Dar de unde? Armata apără interesele clasei stăpînoare; deci pofteașă cei bogăți și plătească ei cheltuelile astea mari. Baronii, conții, marii proprietari de pămînt, fabricanții și cu 'n cuvînt toți capitaliștii trebuie să susțină armata, căci numai lor le aduce foloase. Asta o pretendem noi, acum, cînd delegațiile stabilesc cheltuelile militare ale anului viitor.

IN STREINĂTATE.

*
Alegerile parlamentare din Franța.

Dumineacă în 26 Aprilie s'a inceput alegerile generale în Franța. O luptă înverșunată au adus partidele de acolo. Dar cu toate astea luptă dată pe baza votului universal și secret a decurs în mod pacific. Erau aproape 3000 de candidați cu diferite programe. Toate partidele au făcut pregătiri mari pentru alegeri. Neluiind seamă numeroasele frânturi de partide, trei mari tabere și-au măsurat puterile la alegerile astea: partidul conservativ, radicalii și partidul socialdemocrat.

După datele de până acum încă nu se pot stabili rezultatele alegerilor. În 25 de cercuri se vor face balotajii, acăror rezultate vor da oglinda curată a alegerilor. La tot cazul însă partidul socialdemocrat a avut o izbândă strălucită. Pe cînd la 1910 ei au ales în ziua primă 29 de deputați, acum numai în ziua de 26

Aprilie au cucerit 40 de mandate. Iar față de 1,110.561 de voturi ce s'au dat în 1910, acum partidul socialdemocrat a primit în total 1 mil. 400 mii de voturi. E speranță, că la balotajile, ce se vor face în 10 Maiu, numărul aleșilor socialdemocrați să se ridice la 90—100.

Astfel lucrează tovarășii noștri din țările înaintate. Si munca lor aduce roade prețioase pentru întreaga clasă muncitoare.

Serbătoarea munciei.

*

Puternica demonstrație din Budapesta. — Munca pentru întărirea foilor noastre. — Inceputul săptămânei roșii. — Mari serbări în provincie.

Inălțatoarea serbătoare a tuturor proletariilor din lume poate niciodată n'aflat țara noastră într'o stare mai tristă și mai grozavă decât acum. Toată siguranța libertăților publice e nimică, stăpînitorii turbăți năpădesc asupra tuturor drepturilor poporului. Opresc orice mișcare liberă, încearcă a înăbuși orice cuvînt de protestare și nemăsurate pedepsi grele îngăduie pe capul acelora, cari nu îngenuncheaază înaintea lor. Indelungați ani de temniță amarnică și multime de pedepse în bani aruncă asupra presei și a celor din jurul foilor muncitorești. În mijlocul acestor stări a răsărit asupra noastră mîndrul soare în ziua de intîi Maiu.

Dar muncitorimea, care simte mai mult urmările rele ale acestei stări, a dovedit și de data astă că puterea ei e de nebîruit și acei pe cari îi apasă mai mult stăpînirea nebună a zilelor de azi, aceia își pun pieptul înaintea călăilor răpitori de bunuri obștești, aceia dau pildă insuflare, că atunci cînd e mai mare apăsarea, atunci sunt mai tari și puterile de impotrivire.

În anul ăsta demonstrația dela intîi Maiu a trebuit să fie mai mare și mai impozantă decât în oricare an de mai nainte. Si plini de mîndrie și fericiți putem spune, că întrădevăr sunt ani de zile de când manifestația noastră dela intîi Maiu n'a mai fost atât de puternică și frumoasă.

Atunci cînd puterea armată credea că prin ordinațiunile sale dripițoare de libertate și prin legile sale drăcești a rărit rîndurile taberei noastre, atunci am arătat că nu, nu suntem mai puțini, ci din contră numărul ni-s'a înmulțit, dorul de luptă ni-e mai mare acum, și nu ne vom da învinși, nu vom înceta lupta până nu ne vom cucerii drepturile naturale și omenești.

In Budapest.

Demonstrația din Budapesta a fost cea mai puternică din toată țara. În cinci coloane s'au

aranjat cei vreo 80 mii de muncitori, cari în ziua astă mare au părăsit fabrica și atelierul spre a demonstra pentru cererile muncitorimei din lumea întreagă. Insuflarea era mare și pe tot locul unde trecea convoiul muncitorilor se auzeau strigăte de:

- Trăiască votul universal, egal și secret!
- Trăiască libertatea de presă!
- Piară guvernul panamist!
- Piară Tisza!

In fruntea convoiului mergea o ceată de bicicliști, după ei fanfara (muzica), care cînta marșuri revoluționare și alte cîntece sociale. Pe calea Rákoczi, pe bulevardul Elisabeta și Terezia, apoi pe calea Andrásy, unde trecea convoiul, ce credeai că n'o să aibă sfîrșit, erau mulți cetăteni cari priveau cu simpatie multimea de muncitori demonstranți, dar mulți erau și aceia, cari cu groză închideau geamurile (ferestrele), se retrageau în casă, să nu vadă pe cei sdrențosi și să nu audă glasul celor ce pretend drepturi.

Dar convoiul mergea înainte, mîndru și înfricoșător. Inceputul coloanei intîi a ajuns deja în parcul orașului, unde toți se așezau la locuri anumite, și dela locul de plecare, din piața Tisza Kálmán, tot mai ieșeau rînduri-rînduri de muncitori. Un lanț viu de demonstranți legă piața Tisza Kálmán, — locul de plecare — și parcul orașului — locul unde nizuiau toți. Atât de puternică și atât de frumoasă a fost demonstrația noastră din Budapesta.

In parc apoi cele cinci coloane s'au despărțit, mergînd fiecare în cîte o grădină anumită, unde mai mulți oratori au vorbit despre însemnatatea zilei de intîi Maiu și despre datele ce o avem noi muncitorii din Ungaria.

Sectiunea română din Budapesta încă a luat parte la demonstrație. Aveam înainte tabla sectiunii, pe care filfăia mîndru un exemplar din „Adevărul“, ce avea capul tipărit cu roșu. Corul sectiunii a intonat mai multe cîntece sociale și în parc cu toții ne-am adunat în grădină la „Trieszt nő“, unde am petrecut până seara târziu. S'au făcut mai multe abonamente la „Adevărul“.

Inceputul săptămânei roșii.

Demonstrația de intîi Maiu a fost totodată și un inceput al săptămânei roșii, ce o aranjează partidul nostru, pentru cîștigarea de abonați la foile partidului și pentru înscrierea de membri în partid. Inceputul acesta a fost vrednic de laudă, căci în ziua primă tovarășii din Budapesta au făcut 1200 de abonați noi la „Népszava“. Munca aceasta curge înainte și suntem siguri că va aduce rezultatul dorit.

In provincie

încă au fost serbări mari și frumoase pretutindeni. Astfel au serbat tovarășii din Arad, Deva, Cluj, Lugoj, Oradea-Mare, Timișoara,

Să nu mai fie nici o puncte
Intre ce-a fost și ce va fi.

Să treci odată peste-o vreme
De culmea vechilor Carpați,
Un glas de clopot se te chieme
Și 'n poarta maicilor să bați.

Nu ți-au șoptit în ceasuri grele
Vre-una dintre poezii —
Să fugi de truda sortii mele,
Ori cât de harnică te-ai știi.

Maria Cunțan.

NICOLAU COPERNICUS.

(Viața unui astronom renomut.)

Știința astronomiei e una dintre cele mai vechi științe. Popoarele din Asia și Egipt nu numai de aceia s'au ocupat cu astronomia, pentru că din semnele minunate ale boltei cerești să prezică în mod superstitios soarta viitoare a oamenilor și țărilor, ci au făcut-o și de nevoie.

Chinezilor în navigațunea pe mare, Babilonilor în pribegiele lor prin pustie le-au trebuit conducătorii, spre a nu se pierde. Conducătorii le-au fost stelele, după cari și azi se orientează corăbierul și păstorul. Egipt

Sibiu, Brașov etc., unde au luat parte foarte mulți români.

In Lugoj tovarășul Pompeius Geza Băneanul a vorbit către tovarășii români despre însemnatatea serbării de intîi Maiu.

Muncitorii români și lupta de clasă.

Muncitorimea în luptă să n'are de pierdut decît lanturile, în schimb însă va dobindi o lume întreagă!“

Karl Marx.

Printre muncitori în general, iar în special printre muncitorii români se găsesc mulți, ba chiar și prea mulți cari și azi, cînd vedem că și la popoarele cele mai înapoiate muncitorimea se mișcă, se agită spre a-și croi o soartă mai prielnică, spre a-și elupta libertatea politică, economică și culturală prin organizare, aceștia se sperie tresăriind plin de frică, cu trupul tremurînd plin de frică, cu trupul tremurînd de spaimă cuvîntului organizat s'au organizăție. Muncitorul român stă departe dela orice început de muncă care e înspre binele și folosul lui și numai arareori îl poti auzi bolborosind cuvînte, și acele neînțelese și pline de contraziceri, la adresa puținilor muncitori cari și-au cunoscut și își cunosc chemarea lor în societatea de azi, și cari organizîndu-se pe baza luptei de clasă, luptă pentru dezrobirea poporului din sclavia capitalismului.

Sunt mulți cari ne învinovătesc pentru că ne organizăm și devenim socialisti, răsturnători ai ordinei sociale de azi, și cari niciodată nu suntem mulțumiți cu cît avem și cît cîștigăm din mila clasei stăpînitoare, ci ne prea amestecăm cu tot felul de oameni cari nu se țin de nația noastră. Birfelile acestea le auzim zilnic dela catării noștri, cari nu sunt în stare să-ți explice ce vreau. Nu se pot împărtășii cu lupta de clasă și nici nu permășă să fie muncitor ei „domnul meseriaș“, că să nu se uite de mult, că au purtat vreodată opiniile suman, și părasind sătuletele cele din vînt și au petrecut cele mai frumoase zile din copilărie, venind la oraș, să meargă în grădini negre, purtind ghete cu gumă la călcii și guler înăspriș, prin urmare nu mai pot fi muncitori ci „domni meseriași“,... iar de-a se organizează nu poate fi vorbă, că doar demnitatea lui națională nu-l lasă să se organizeze cu tot felul de nații și mai ales unde sunt și jidani, căci ar fi din partea lui o crimă națională, ea și cînd nu chiar tocmai demult soldații români ai regelui Carol, lăsând apărarea unui fabricant jidău au împușcat o mulțime de muncitori români, ceiace după „domnii meseriași“, nu e crimă națională?... Iar armata română e și ea o organizație națională, a statului român, cu care statul își apără capitalul și capitaliștii săi internaționali. Va să zică că

FOIȚA

Răspuns

la o scrisoare.

*Mai scrie, dă-mi putere nouă
Să pot jertfi, să pot lupta,
Mă prind cu mânile-amândouă,
Mă razin de scrisoarea ta.*

*Si tu te vei fi prins de mine
Fără să-mi dai seama, te-am ținut
Atunci cînd îți spuneau suspine
Povestea sbuciumului mut.*

*E alta, poezia sfântă
De care-ati avut parte voi
Si-a celuia care și o cântă
Luptând cu soarta pentru doi.*

*As vrea să trec munții din zare
Să mă opresc unde-am cetit
Că nu e nici o sbuciumare
Pe coasta verde a unui schit.*

*Să stau ca pasarea pe munte
In pragul pacinicei chilii,*

tenii au trebuit să afle dinainte viitoarea revărsare a Nilului, pentru că la timp potrivit să are și samene, ca nu cumva Nilul cu moșcirla sa, să acopere sămănăturile. Afără de asta viața de toate zilele, pretindea socotirea cît mai exactă a vremii. Toate astea i-a determinat a examina semnele cerului și în special ale stelelor, căci în foarte puține locuri oamenii s'au bucurat de astfel de pămînt cum au avut aceste popoare. Asupra întinsului Babilon și Egipt aerul e aşa de uscat și străvezu, încît pe acolo foarte rar se observă ceată sau nori, cari să acopere cerul strălucitor.

Deci aici foarte demult s'a examinat mersul soarelui, drumul lunei și fazele ei, stelele universului pe cari le vedea în închipuirea lor, pe cele mai apropiate una de alta, ca tablouri stătăre. Apoi unora grupe de stele le-au dat și nume, le-au observat mișcările și atunci li se părea că întreaga boltă cerească se învîrtește fără ca stelele să-și schimbe poziția unele față de altele. Mai târziu au băgat de seamă că unele stele își schimbă poziția pe bolta cerească. Au făcut deosebiri între stelele stable și între planetele mișcătoare, observând și mișcarea acestora.

După astfel de observări cari au durat secole, ba chiar și mii de ani, acum cinci mii de ani

pitaliștii și armata statelor sunt și ele organizați principale ale orinduirei sociale de azi, care cînd cere trebuință, sunt puse la dispoziția internațională a capitaliștilor.

Capitaliștii au interes să-și înmulțească și mărească capitalurile ca apoi să poată porni o acțiune intențivă pentru desfășurarea produselor industriale, comerciale și agrare pe piețele internaționale, cu profit cît de mult și mare. De aceia au lipsă de muncitori neînțeleagători, au lipsă de muncitori neorganizați, cu un cuvînt: au lipsă de „domnii meseriași”!...

Noi, muncitorii organizați pe baza luptei de clasă, cînd vedem că interesele noastre sunt cu desevidere amenințate de capitaliști, zănu prea umblăm cu mănuși față de ei, convinși fiind că dacă muncitorii n'ar fi, apoi și-ar putea mînea capitalul însutit și înmiit, că ar muri de foame lingă el.

Vedem dară, că nizuințele aceste ale muncitorimei organizate și a capitaliștilor sunt nizuinți alor două pături sociale deosebite. Pătura clasei capitaliștilor și pătura clasei muncitoare, a celor muncitori, cari n'au altă avuție decît două brațe, cu care muncesc și sporesc capitalul capitaliștilor.

Capitaliștii se nizuesc a ținea muncitorimea cît se poate numai sub influența lor, ca s'o poată exploata mai ușor și cu vorbe, la aparență măgulitoare și dulci, îi fac pe mulți „domni meseriași” să lucre chiar în contra interesului lor, iar muncitorimea organizată luptă ca să scape cît mai repede de exploatarea capitalului, prin scărițarea orelor de lucru și prin mărirea salarelor.

Acste dorință și nizuință ale acestor două mari pături sociale le numim noi, socialistii luptă de clasă. E adevărat că omenimea a trăit și timpuri de acelea, în cari lupta de clasă n'a fost cunoscută. Desvoltarea acestei lupte și-a luat avintul în timpurile vechi (anichitate), dar cel mai mare avînt și l-a luat aceasta în timpurile noastre, cînd uneltele s-au desvoltat, iar muncitorii s-a dăpat la conștiința de om, socotind că ea ca o parte întregitoare a societății.

Acum mădăraș estept ne poate înțelege și o așa mare importanță luptei de clasă și pentru ce indemnăm noi pe toți muncitorii tuturor națiunilor, să se organizeze, căci numai așa vom ajunge mai redede la totala noastră desrobire economică și politică!...

Sunt datori nouă și generațiilor viitoare urmăr pe Engels, care atât de lămurit neîmbărbătează prin următoarele cuvinte: „Desrobirea muncitorimei, înseamnă desrobirea înregei omenimii”.

Deci tocmai noi, socialistii, suntem aceia, care nizuim spre delăturarea luptelor de clasă și pretindem egală îndreptățire pentru toți. Pretindem iubire, pace și liniște între oameni!... Aceste sunt principiile noastre socialiste, pen-

astronomia era la ei într'un așa grad, că astronomii lor au putut constata dinainte locul de bolta cerului, unde mai tîrziu anumite coruri cerești vor apărea.

Cînd luna își schimbă față: lună nouă și lună plină, ba chiar și eclipsele lunare și solare le-au prezis. Acestea se dovedesc în vechile semne chineze, în cari se poate ceta, că legislatorul Fon-Hi cu 2850 de ani înainte de Crist s'a înrîijit de studierea astronomiei și că împăratul Hoang-Ti nu mult mai tîrziu a construit un observator admirabil.

Vechii istoricieni chinezi au notat și aceia, că în anul 2155 înainte de Crist au condamnat la moarte pe doi astronomi ai observatorului acesta, pe Hi și pe Ho pentru că au neglijat să anunțe înainte o eclipsă (întunecime) solară.

Chinezii credeau că sunt ceva monstri groaziți, duhuri rele cari se pregătesc să măñînce soarele și luna. (La noi, români, și azi sunt oameni cari zic că luna a fost măñecată de Vîrecolaci (copii nebotezăți) cînd cade în eclipsă.) Pentru chinezii de aceia era interesant să prevestească dinainte eclipsele, căci atunci în marele imperiu toți muritorii, dela împărat până la cel din urmă om, toți trebuia să facă alai mare și rugăciuni zgomoatoase, ca să sperie

tru izbînda căror luptă spre fericirea întregei omeniri și pentru cari azi ne bîrfesc cei neînțeleagători.

Eminescu, marele poet român a spus într-o poezie a sa următoarele:

Zdrobiți orinduala cea crudă și nedreaptă
Ce lumea o împarte în mizerii și bogăți,
Atunci cînd după moarte răspăata nu v'asteaptă,
Faceți ca în astă lume să aibă parte dreaptă,
Egală fiecare... și să trăim ca fraj!

Emanuil Epescu.

CĂTRE POPOR!

Explicarea pe scurt a programului Partidului Socialdemocrat din Ungaria.

(Urmare.)

Noi, socialdemocrații strigăm voauă, frajii de muncă, dacă voiți să vă mintuiți, atunci nu trebuie să nizuiți la aceia, ca în locul clasei domnitoare de azi, voi să devină domnitori, și domnitorii de azi să devină slujitorii voștri. Nu! Voi trebuie să vă pregătiți pentru luptă care să pună capăt tuturor domnilor de clasă.

Însă aceasta numai așa se poate duce la îndeplinire, dacă înțeaze proprietatea privată asupra tuturor uneltele de producție, dacă *toate uneltele de producție devin proprietate comună*. Pentru că prin modul acesta dispără tot fundamental domniea de clasă și în locul sistemului de capitalist, va veni sistemul de producție socialist.

Clasa dominantă a zilelor noastre, face tot ce-i cu putință spre menține ordinea de azi. Pentru că astfel membrii ei trăesc foarte minunat prin muncă puțină, sau chiar fără muncă. Dela această clasă nu se poate aștepta nimic. Măntuirea clasei muncitoare, poate fi numai opera sa însăși.

Clasa muncitoare trebuie să se pregătească la această muncă mare. Trebuie să lupte contra clasei capitaliste. *Uneltele de luptă însă nu sunt pușca și sabia, ci luminarea și organizarea tuturor straturilor poporului.* Poporul trebuie învățat, luminat, că ce este scopul socialdemocrației. Răspândirea și propagarea în popor a ideilor socialiste. Clasa muncitoare trebuie organizată într-o singură tabără de luptă, ca să-și poată cucerii drepturile politice și să-și câștige îmbunătățirea stării economice.

Fiecare muncitor trebuie să știe, că de sub domnia clasei capitaliste nu se poate mărtui numai muncitorimea din o singură țară. Proletarii din o țară sunt în asemenea stare ca cei din cealaltă țară. Starea și soarta proletarilor este egală, în oricare țară locuiesc, de orice națiune se țin, de orice credință confesională ar fi ei. Domnia clasei capitaliste să extindă dintr-o țară în cealaltă. Față de această domnie, clasa muncitoare trebuie să lupte cu puteri unite. Astfel devine lupta proletară o luptă internațională. De aceia este și partidul socialdemocrat, *partid internațional.* De aceia

dihaniile despre cari credeau că măñîncă soarele, ori luna. De aceia au trebuit pedepsită cu moarte astronomi, cari au neglijat anunțarea eclipselor.

Din astă putem vedea cît a fost de desvoltată la ei știința astronomieei dacă, acum patru mii de ani au putut prevesti eclipsele.

Si babilonenii au avut astronomi de curte. Dela aceștia au rămas o sumedenie de tablițe de pămînt, pe cari erau notate observările lor. Din astă stim că dela ei vine împărțirea anului în 10 luni* și a zilei în de două ori 10 ore. Ei și-au folosit observările și din poziția planetelor prevesteau, pentru că erau de credință, că soarta neamurilor și a oamenilor ca indivizi atîrnă de semnele cerului. Si egiptenii tot astfel au cresut despre stele acum cinci mii de ani. Tabloul ce și-lau închipuit aceste popoare despre univers, privit cu ochii de azi, a fost foarte primitiv. Au cresut că pămîntul este un disc lat în formă de sul, al cărui cap e suprafața pămîntului, iar celalalt cap se întinde până la infinit în jos și stă nemîscat în centrul universului, iar soarele, luna, planetele, ba chiar întregul univers se învîrtește

simte și luptă acest partid împreună cu apăsații din toate țările în contra clasei capitaliste internaționale.

Prin lupta sa, voește acest partid să ajungă la aceia, ca fiecare clasă să dispară, să nu fie oameni privilegiați, sau astfel de oameni, cari să aibă mai multe drepturi, ca ceilalți, ci fiecare om să aibă drepturi egale, dar și datorinți egale. Acest partid voește să ajungă aceia, ca să dispară cauza inegalității sau mai bine zis, *uneltele de producție să nu fie ale unora, proprietatea numai a unora;* și dacă acest lucru încetează, atunci se nimicesc toate acele legi, datine și moravuri, pe cari se bazează și cari iau în apărare proprietatea privată. Atunci va fi o societate nouă, *l-gi noi, dătine noi și va da o nouă însemnatate acelei noi ordini sociale.*

La acea nouă și dreaptă societate însă nu putem ajunge de azi pe mâne. Pentru asta trebuie să ne pregătim, frajilor muncitor! Prin urmare, partidul socialdemocrat din Ungaria pretinde că deja în societatea astă să se facă ceea, ce să se poată întrebunța ca mijloc de luptă pentru cucerirea acelei noi societăți, care va mări puterea materială și morală a muncitorilor și ii va întări în știință.

Acste cereri sunt următoarele:

1. *Votul universal, egal, direct și secret, la toate votările și alegerile, pentru toți cetățenii țării, cari au trecut vîrstă de 20 ani, fără deosebire de sex.* Azi numai bogății, privilegiați, acei cari au absolvat școli mai înalte și după nouă lege electorală și o mică participație dintre muncitorii au drept de vot. Dar acesta nu-i lueru drept. Pentru că la purtarea dărilor, omul sărac poartă proporțional sarcini mai mari ca bogatul, prin darea pusă pe consum. În locul acestei nedreptăți, trebuie introdus adevăratul *vot universal și egal.* Votarea trebuie să fie directă, ca fiecare om să poată vota, nu ca acum numai unii să aibă drept la vot, cari din mijlocul lor aleg deputații. Muncitorul la vîrstă de 20 ani este deja destul de copit. El își cîștigă pânea. E bun și de soldat la vîrstă asta. Prin urmare trebuie să i-se de-a și dreptul de vot. Femeile iarăși săvîrșesc muncă folositoare, intocmai ca bărbații; prin urmare și lor li-se cuvine dreptul de vot, ca și bărbaților.

Dreptul de vot trebuie să fie *secret,* ca nimeni să nu aibă teamă și să nu fie urmărit pentru că votează cu acel candidat, care lui îi place.

Votarea trebuie să se facă în fiecare comună, ca să nu poată fi ruinat nimeni prin plata trăsurilor și prin darea de mâncare și beutură.

Reprezentanține trebuie să fie *egală.* Să înțiplă de multe ori, că candidatul unui partid capătă cu puțin mai multe voturi, ca acela al celuilalt partid. Atunci acei mulți oameni, ai cărui candidat a căzut, nu au reprezentant. De aceia trebuie, ca și minoritatea să aibă reprezentantul ei proporțional.

(Va urma.)

în jurul lui. Pămîntul lat împreună cu bolta cerească formează lumea. Iar spațiu (locul) aflat dincolo de bolta cerului e locuit de zei.

Acestea erau părerile aprobată la popoarele vechi și după aceia încă patru mii de ani. Foarte greu s-au liberat oamenii de ideile astea. Chiar în zilele noastre sunt oameni foarte mulți la popoarele răsăritene (și în Europa), cari n'au alte idei despre univers.

Popoarele apusene însă știu că toate astea sunt numai păreri. Realitatea e aceia, că pămîntul nu e discul unui stilp, ci e un glob rotund și nu e fixat în centrul universului, ci ca și alte planete se învîrtește în jurul său și în jurul soarelui. Aceasta au dovedit-o înainte de astă cu patru mii de ani Copernicus, Kepler și Galilei.

Nicolau Copernicus a adus cele mai puternice dovezi și datorită lui azi este atât de desvoltată știința astronomică, dar despre care poporul nici idee n'are.

Răspândiți pretutindeni foaia *muncitorească,, ADEVĂRUL“.*

* Mai tîrziu s'a adăugat 2 luni la an și 2 ore la jum. de zi. Lunile adăugate sunt Ianuarie și Februarie.

VIATĂ BĂIEȘILOR

Prigoana din Petroșeni.

— Isprava autorităților. —

De când lumina a început să străbată și printre robii ocelor din valea Jiului, de atunci s-au tulburat și căpătinile autorităților de acolo. În urma acestei tulburări de creeri s'a răspândit stirea, că la început Mai băieșii vor păsi în grevă. S'au și făcut apoi frământări mari în capetele goale ale autorităților. Au ordonat stare de sediu pe valea Jiului. Dela graniță au adus jandarmeria, polițistii și-au ascuțit săbiile, și-au lustruit ghetele, iar veghiatorii sălașelor au fost înzestrăți încă cu un nas, ca să poată mirosi mai bine. Finanții au fost ținuți în rezervă, pentru cazul, că se va dovedi de nedestulă puterea armată, spre a aranja o nouă vărsare de singe.

Comandarea a luat-o în mină însuși Lanza, locuitorul său a fost Lieskó, care în rîndul trecut a depus examenul atât de strălucit.

Curagioși, fără frică de moarte au așteptat sosirea zilei mari. Gările din toată valea Jiului au fost ocupat de armata, care grijea să vadă, cind vin răsvrătitorii înarmați cu bombe. Durere însă, la prima lovitură au fost bătuți. Răsvrătitorii au intrat în oraș, fără ca armata de sub comanda lui Lieskó să-i fi putut impiedica. Cu atât mai greu a fost acum a descooperi unde sunt. Veghiatorii sălașelor au roit în tot orașul și n'a rămas nici un colț, unde să nu fie cercetat. Si acești veghiatori cu nasuri duple au și aflat, că răsculații s'au adunat în munte. Haide, repede, toată armata în munte. Au și găsit acolo o ceată de băieși, cari ademeneți de timpul frumos, au ieșit afară, însă răsculați nu erau niciunde.

După acest atac reușit din munte, s'au coborât apoi la vale și au urmat acolo lucrările de răsboi. Mai de mult bănuiau ei că într-o circumstansă din apropierea drumului vor fi cei căutați. S'au și hotărît să năvălească asupra ei. Tărindu-se pe foale — ca și în rîndul trecut — s'au apropiat de circumstansă. Înainte mergeau veghiatorii de sălașe cei cari miroseau, după ei jandarmii, apoi polițistii și în urmă — sub comanda lui Lanza — veniau rezerviștii.

Asaltul acesta a și avut rezultat, acolo erau ascunși răsculații și așteptau însbuințarea revoluției. Tremurind, urmat de șase jandarmi, a intrat sergentul de poliție în sală, unde a surprins pe răsculați. Au și fost acolo tot felul de meseriași printre cei șapte oameni de față însă numai băieși nu erau. El însă tocmai îndrumarea asta o avea — ca măcar de sub pămînt — să prindă băieși.

Deodată se deschide ușa, un om privește înăuntru, se sperie de multimea jandarmilor și fugă afară.

După el! strigă sergentul, astă-i acela, de care avem noi lipsă. După el, în etaj, în sala de dormit, căci acolo s'a ascuns cu siguranță. Doi jandarmi mergind cu pași siguri au cuprins etajul și acolo — au înghițit noduri. Altceva n'au aflat. Deodată sună hoarna de alarmă: vine comandanțul suprem. Mîndru, maiestos, cum se cuvine unuia ce are pod și alte proprietăți. Privește cîmpul de luptă, ascultă raportul sergentului de poliție, și pe urmă se totesc după triumf se depărtează. A ieșit învingător, a prins pe dușmani și acum toate vor fi în regulă.

Aceaștea s'a întîmplat la Petroșeni, în anul Domnului 1914, la 26 Aprilie și e tot așa de adevarat, precum adevarat e că podul lui Lanza l-a cumpărat comuna.

Numai doi oameni au fost în Petroșeni, cărora le-a părut rău, astind că răsvrătitorii vor călători.

S'au și rugat pe drum: „Domnilor nu călătoriți, mai rămîneți la noi, pentru că până atunci nu trebuie să facem altceva, decât să vă păzim pe d-voastră.“

Un băieș.

Unde ciștigul e mare.

Cu ocazia grevei băieșilor dela Pilisvörösvár, solgăbirăul din Pomáz spunea că băieșii de acolo ciștigă foarte bine: 5—7 coroane la zi. Noi am spus-o și atunci că aceasta e o minciună. Dela societatea astă renumită avem

două „buletine de plată“, cari mai bine ar fi numite buletine de datorie. Ambii posesori ai buletinelor au devenit schilozi la această societate. Pe un buletin era scris 46 cor. 25 fil. ciștig și 51 cor. 66 fil. scădere (tragere) adecă rămîne încă datorie 5 cor. 41 fil. Pe al doilea buletin (de datorie) era 68 cor. ciștig și 274 cor. 11 fil. datorie, vasăzică din 68 cor. voiau să scadă 274 cor. și 11 fil., adecă muncitorul trebuia să mai aducă de acasă 206 cor. 11 fil. ca să nu fie dator. În asemenea împrejurări nu-i de mirare dacă muncitorii fug cu duiumul din acest loc unde trebuie să muncească pe datorie.

Accident mortal.

La 23 Aprilie în băile din Pilisszentiván, în ocaza „Irma“ lucra și băieșul Martin Riema. În timpul lucrului să a surpat pe el o stincă mare de cărbuni, care a ucis pe nenorocitul muncitor.

Iată o nouă dovadă că ce bine le merge băieșilor din aceste băi. Ce zice acum dl solgăbiră?

ȘTIRI

Inghetul din Mai. Nenorocita Ungharie, nici clima nu o părtinește; nu e destul guvernul lui Tisza, ridicarea dărilor, mizeria generală, ci a trebuit să vină și vreo două nopti de îngheț, care să nimicească toată speranța în viitor. În urma secretei recolta nici aşa nu se arăta prea bine, iar după înghețul de Duminecă și Luni noaptea s'a spulberat toată nădejdea. Poamele au înghețat peste toată țara. În vîi paguba e uriaș. Fasolea și cartofii în cele mai multe părți au suferit foarte mult. În urma înghețului din Mai prețul grâului s'a ridicat cu o coroană. Rapoartele sosite din toate părțile țării, aduc stiri despre pagube uriașe. Chinuitorul omului sărac, scumpetea, în anul astă nu va apăsa și mai mult pe noi, muncitorii.

Regele bolnav. De cîteva săptămâni Francisc Iosif, regele Austro-Ungariei e morbos. Mereu tușește și e slab. De altfel nici nu-i mirare. A ajuns deja o vîrstă destul de înaintată. Si zău, vremea nu crătușe pe nimeni, nici pe regi.

Preotului nu-i place să îngroape morții. Fiecare muritor își are meseria lui: unul sămână și face pămîntul roditor, altul face ghete, altul sumane și aşa mai departe. Dar tot aşă-i și cu popa, el încă își are meseria sa, pe urma căreia trăiește: anume trebuie să țină slujbe în biserică, să spovedească băbele, să cunune, să boteze pe cei noi născuți și să îngroape pe cei morți. Meseria astă, deși nu e prea grea, totuși e destul de bine plătită și popa nicicând nu se prea codește a săvîrși. Acum însă primim o scrisoare din comuna Richistorf, unde preotului nu-i place să îngroape morții. Anume s'a întîmplat că în ziua intîi de Paști a fost ucis acolo un biet om de mîna criminală a unui descreerat. Fiind cel ucis din altă comună și neavînd nici o rudenie, primăria satului Richistorf a hotărît să-l îngroape pe spesele sale. S'au și făcut pregătirile de înmormîntare pentru a doua zi de Paști. Dar cind să fie dus mortul la groapă, ia pe popa de unde nu-i, a dispărut. Măcar că el știa despre înmormîntare, totuși a lăsat lucrurile baltă și s'a dus în Bertan, comună din apropiere. Numele acestui preot e Zaharie Popa. Si nu numai acum a făcut el aşa, ei și altădată își face cale pe vale, cind e vorba de vreo cununie, botez ori îngropăciune. Așa drag de preot e părintele Zaharie, de n'ar mai muri nicicind, — cum scrie trimițătorul stirei acesteia.

Bust lui Ioan Russu-Sirianu. Duminecă, 3 Maiu n. s'a desvelit în Siria primul bust ridicat răposatului Ioan Russu-Sirianu, care și-a jertfit viața în luptă grea pentru dezrobirea neamului românesc din Ungaria. Numeroși oaspeți din România, precum și din Ardeal au luat parte la serbarea desvelirei.

VIATĂ SINDICALĂ.

Raportul Uniunii constructorilor din Ungaria de pe anii 1912—1913.

Duminecă, 31 Mai n. (în ziua primă a Roșalelor catolice) se va începe în Pojón congresul constructorilor organizați din Ungaria. Înaintea acestui congres comitetul executiv al Uniunii a scos un raport despre întreaga activitate din anii 1912—13.

Raportul constată, că în urma crizei economice provenită prin încurcăturile externe ale Monarhiei noastre, numărul membrilor a scăzut întrucîtva și venitele s'au micșorat. Dar cu toate că starea economică a fost tristă, Uniunea totuși și-a îndeplinit datorința, a fost singurul apărător al intereselor culturale și materiale ale muncitorilor constructori.

Numărul membrilor a fost în 1912 cam 15 mii 262, iar în 1913, 12.408. Venitele în 1912 au fost de 146.517 cor. 55 fil., iar în 1913, 119.125 cor. 43 fil. Scăderea aceasta, după cum am mai spus, se atribue în mare parte crizei economice de anul trecut, în urma căreia au încetat lucrările pretutindeni în țară. Ajutoarele ce le-a dat Uniunea în 1912 au fost de 34.206 cor., iar în 1913 s'au urcat la 44.870 cor. 50 fil.

Uniunea are 197 grupe în diferite orașe din țară. Cu durere trebuie se spunem, că numărul grupelor românești e foarte mic, iar acolo unde totuși sunt, numărul membrilor e neînsemnat.

Sperăm, că starea astă se va îndrepta. Tovărășii zidari se vor convinge, că la fericirea vieții lor nu vor ajunge decit prin poarta sindicatului.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

Sectiunea română din Timișoara va ține o ședință Duminecă, 10 Mai la orele 9 dimineață, în partea românească a orașului la Stroia. Tovărășii români sunt rugați a lăsa parte la ședința astă. Duminecă, în 17 Mai va ține tov. V. Todorescu o conferință în locul sectiunii din strada Buziașului; la care deosemenea sunt rugați tovarășii să ia parte în număr cît mai mare.

Dela sectiunea din Budapesta.

Tovărășii cari au avut programe spre vinzare pentru petrecerea din urmă a sectiunii din Budapesta, sunt rugați a-și face socoteala cu tov. cassar, ca să nu fim siliți a-i soma cu numele în foae.

Comitetul sectiunei.

FONDUL de AGITATIE.

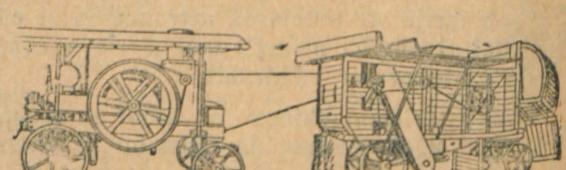
La fondul de agitație a donat tovarășul Efta German 2 cor.

Editor și redactor responsabil: Ioan Flueraș.

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII, Conti-utea.

Fiecare agricultor știe că cele mai bune

TREIRĂTOARE CU MOTOR

mașini de semănat

și tot felul de instrumente economice,

instalații de moară

mai ieftin, cu garanță și pe rate le poate procura la

Firma KOVÁCS és ZAKARIÁS

Budapest, VIII., Kőztemető-ut 23. szám.

Cereți preț curentul și conspectul nostru. (2)

